

ENŪMA ANU-ENLİL'DE GEÇEN BAZI GÜNEŞ KEHANETLERİ İLE
İLGİLİ YORUMLAR
COMMENTS ON SOME SOLAR OMENS IN THE ENŪMA ANU-ENLİL

Harun DUMAN

Dr. / Türkiye
dumanharun63@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9477-8248

OANNES

Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi – International Journal of Ancient History
6/2, Eylül – Seprember 2024 Samsun
E-ISSN: 2667-7059 (Online)
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/oannes>

Makale Türü-Article Type : Araştırma Makalesi - Research Article
Geliş Tarihi-Received Date : 20.05.2024
Kabul Tarihi-Accepted Date : 23.09.2024
Yayın Tarihi – Publication Date : 25.09.2024
Sayfalar-Pages : 569 – 588
doi : <https://doi.org/10.33469/oannes.1486753>

This article was checked by

Atıf – Cite as: DUMAN, H., “Enūma Anu-Enlil’de Geçen Bazı Güneş Kehanetleri ile İlgili Yorumlar”, *OANNES – Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6/2, Eylül 2024, ss. 569 – 588.

OANNES

Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi
International Journal of Ancient History
6/2, Eylül – September 2024
569 – 588
Araştırma Makalesi / Research Article

ENŪMA ANU-ENLİL'DE GEÇEN BAZI GÜNEŞ KEHANETLERİ İLE İLGİLİ YORUMLAR COMMENTS ON SOME SOLAR OMENS IN THE ENŪMA ANU-ENLIL

Harun DUMAN

Öz

Antik Mezopotamya'da Eski Babil döneminden itibaren yazılan *Enūma Anu-Enlil*, En önemli göksel inceleme ve kehanet serilerindedir. Bu seri 70 tabletten ve yaklaşık 7000 kehanetten oluşmaktadır. Kehanetler, gök cisimleri ve takımyıldızları ile ilgilidir. Bunlar; Ay/Nann Suen-Sin, Güneş/Utu-Šamaš, Venüs/Inanna-İštar, Jüpiter/Marduk, Mars/Nergal, Merkür/Nabu, Ninurta/Satūr, İškur/Adad'tır. Bu serideki önemli kehanet bölümlerinden bir tanesi Güneş veya Utu/Šamaš ile ilgili kehanetlerdir. Utu/Šamaš, antik Mezopotamya inanışlarında Güneş tanrısıdır. Serinin 23-30 arası 8 tableti Güneş ile ilgili kehanetleri barındırır. Kehanetler genel olarak; Güneşin doğuşundaki veya batışındaki pozisyonu, diğer gezegen ve takımyıldızları ile birleşimi veya yakınlığı/uzaklığı, Güneşin rengi, Güneşin ışıklarının rengi ve Güneşin bulutlar veya bulut kümeleri ile doğuşu veya batışı ile ilgilidir.

Antik Mezopotamya kâhinleri, kehanette bulunurken koşullu ve sonuçlu cümleler

Abstract

Written in ancient Mesopotamia from the Old Babylonian period onwards, the *Enūma Anu Enlil* is one of the most important series of celestial observations and omens. This series consists of 70 tablets and around 7,000 omens. The omens are related to celestial bodies and constellations, including the Moon (Nanna/Sin), the Sun (Utu/Šamaš), Venus (Inanna/Ishtar), Jupiter (Marduk), Mars (Nergal), Mercury (Nabu), Saturn (Ninurta), and Adad (Iskur).

One of the significant sections in this series is the omens related to the Sun, or Utu/Šamaš, the Sun god in ancient Mesopotamian beliefs. Tablets 23-30 of the series contain omens concerning the Sun. These omens generally relate to the Sun's position at rising or setting, its conjunction with other planets and constellations, its proximity or distance from them, the color of the Sun, the color of its rays, and whether the Sun rises or sets with clouds or cloud clusters.

The diviners of ancient Mesopotamia used conditional and consequential sentences in their omens. Their reasons for creating omens were both religious and driven by a desire to be aware of the future. In the

kullanmışlardır. Kehanette bulunmalarının sebebi ise hem dini hem de gelecekte haberdar olma isteğidir. Babil Yaratılış Destanı *Enūma Eliš*'te tanrı Marduk, Tiamat'ı öldürdükten sonra tanrılara ve tanrıçalara gezegenler veya istasyonlar vermiştir. Bu gezegenler bir bakıma tanrıların bir tezahürü sayılmıştır. Bu bağlamda dönemin insanına göre gezegenlerin hareketleri tanrılardan bir mesaj olarak algılanmıştır. Çoğu Kehanetin gerçekleşme ihtimali bilimsel olarak neredeyse imkânsızdır. Fakat dönemin siyasi, kültürel, sosyal ve ekonomik hayatı ile ilgili önemli bilgilere kehanetlerden ulaşmak mümkündür. Öte yandan antik Mezopotamya kâhinleri, kehanetleri toplumu kontrol ve itaat altında tutmanın bir yolu olarak kullanmışlardır.

Babylonian creation epic *Enūma Eliš*, after Marduk killed Tiamat, he assigned planets or stations to the gods and goddesses. In this way, the planets were considered manifestations of the gods. For the people of the time, the movements of the planets were seen as messages from the gods.

While many of the omens are scientifically impossible to realize, they provide valuable insights into the political, cultural, social, and economic life of the period. Additionally, the diviners of ancient Mesopotamia used omens as a tool to maintain control and obedience within society.

570

OANNES
6 (2)

Keywords: Antik Mezopotamya, Kehanet, Güneş, Utu/Šamaš, Enūma Anu-Enlil.

Anahtar Kelimeler: Ancient Mesopotamia, Omen, Sun, Utu/Šamaš, Enūma Anu-Enlil.

Extended Abstract

Ancient Mesopotamian societies, especially the Babylonians, believed that the behavior of animals, the appearance of plants and people, the movements of stars and planets, as well as everyday events, could determine future positive or negative occurrences. In this context, they developed a tradition of writing omens that lasted for hundreds, even thousands, of years.

According to the people of ancient Mesopotamia, omens predicting illness, death, accidents, or natural disasters could only be fulfilled if the person did nothing to counteract them. For example, an omen foretelling the death of a king would not directly result in his death, but would serve as a warning. One of the most important ways to avoid the consequences predicted by such prophecies was the *Nam-būr-bi* ritual. According to this ritual, the person receiving a bad omen had to appease the anger of the gods who had sent the omen and convince them to reconsider their decision. By doing so, the person sought to change the fate that had been decreed by the gods. The individual had to appeal to the sun god, Šamaš, the judge of heaven and earth, to annul the bad verdict against him. The divine triad of Šamaš, Ea, and Asalluhi would intervene on behalf of the person threatened by the ominous omen. The person, acting as a plaintiff before the gods, would plead with them to revise the judgment and change the bad fate decreed.

Celestial omens in ancient Mesopotamia were generally recorded in the omen series *Enūma Anu Enlil* ("When Anu and Enlil"). This series consists of around 70 tablets containing approximately 7,000 prophecies. These omens are primarily related to celestial bodies, including the Moon (Nanna/Sin), the Sun (Utu/Šamaš), Venus (Inanna/Ishtar), Jupiter (Marduk), Mars (Nergal), Mercury (Nabu), Saturn (Ninurta), and Adad (Iskur), as well as various constellations. In this context, the movements of these celestial bodies were carefully analyzed and recorded. Although the exact origins of celestial examinations and omens in Sumerian culture are unclear, they are well-documented by the Old Babylonian period, marking the beginning of this tradition. From there, this practice extended into the Neo-Babylonian, Neo-Assyrian, and even Chaldean periods.

The sun god Utu/Šamaš was central to the religious beliefs of ancient Mesopotamians. Known as Utu in Sumerian and Šamaš in Akkadian, he was associated with light and enlightenment, and therefore with judgment. According to ancient Mesopotamian beliefs, Utu/Šamaš would judge the dead when he descended into the underworld at night.

Some notable omens related to the Sun include:

1. On the first day of Tammuz (June/July), if the Sun appears black or is surrounded by a halo, the land will be relieved.
2. If the Sun rises in a black cloud on the first day of the month of Elulu-Ulul (August-September), and when it sets, it is still in a black cloud or there is a black cloud in front of it, there will be light rain during the first night watch. On the second day, the weather will be gloomy, the south wind will blow, Adad will send lightning, and there will be light rain at noon. If Adad does not send lightning during this month, the days will be gloomy, but there will be no rain.
3. If the Sun appears in a black cloud on the first day of the month of Arahšamnu (October-November) and rises in this way, Adad will thunder loudly, but there will be no rain.
4. If the eyes of the normal solar disc are closed and it rides the south wind, locusts will devour the land, or the land will sin.
5. If a Sun appears at night and the land sees its light everywhere, there will be confusion and wailing throughout the land.
6. If a Sun rises at night and remains, the king will be despised, rejoiced, or saddened.
7. If the Sun rises and shines normally, there will be obedience and peace in the land.
8. If the Sun rises and its light is strong, a non-royal descendant will be appointed king.
9. If the rising of the Sun in the month of Nisannu (March-April) appears sprinkled with blood, there will be no mourning in the land, but Adad will bring destruction.

- 10.If there is brightness before the sky, Enlil will give bad advice about the country, but the gods will intercede for it.
- 11.If cloud clusters are normal at sunrise, the destruction of the country will accelerate.

Giriş

Antik Mezopotamya toplumları, özellikle Babililer; hayvanların davranışlarında, bitkilerin ve insanların görünüşünde, yıldızların ve gezegenlerin hareketlerinde ve hem de günlük basit olayların gelecekteki olumlu veya olumsuz olayları tespit edebileceklerine inanıyorlardı. Bu bağlamda yüzlerce hatta binlerce yıl süren bir kehanet yazma geleneği ortaya çıkardılar. Yazılan kehanetlerin gerçekleşme ihtimalleri çok düşük olsa da bu tür şeyleri bir batıl inanç olarak damgalamak yanlış olacaktır. Çünkü bu tür kehanet koleksiyonları, bireyin olduğu kadar toplumun geleceğini de kontrol edilemeyen, anlaşılamayan ve dolayısıyla karşı konulamayan eylemlerin, kısacası Babillilerin her şeyden çok korktukları kargaşa güçlerinin egemenliğinden kurtarmaya yardımcı oluyordu. Geleceğin tahmin edilmesinin inananlar üzerindeki psikolojik etkileri hiç kimse tarafından küçümsememelidir. Akıllarına gelebilecek her türlü kaotik durumun insafına kalmış bir geleceğin tehdidindense, bilinen ve dolayısıyla anlaşılabilir bir tehdit sınırlı bir korkuya yol açardı.¹

Antik Mezopotamya insanına göre hastalık, ölüm, kaza veya doğal felaketle ilgili kehanetler, yalnızca kişi buna karşı herhangi bir eylemde bulunmazsa gerçekleşebilirdi. Örneğin kralın ölümüne işaret eden bir kehanet, onun ölümüyle sonuçlanmaz, sadece ölümüne bir işaret olarak kabul edilirdi. Böyle kehanetler yoluyla tahmin edilen sonuçlardan kurtulmanın yollarından en önemlilerinden biri Nam-bür-bi ayiniydi. Yapılan bu ayin sayesinde kehanetin saptırıldığına inanılırdı. Bu ayin bir bakıma kehanetten etkilenen kişinin ilahi bir mahkemeye başvurarak kehanetin etkisini kaldırmak olarak da düşünülürdü.²

Nam-bür-bi ayinine göre kötü alametin haber verildiği kişi, bunu kendisine gönderen tanrıların öfkesini yatıştırmalı ve tanrıların kararlarını gözden geçirmesini sağlamalıydı. Böyle yaparak kişi, tanrıların kararlaştırdığı kaderini düzeltmeye çalışıyordu. Kendisine karşı verilen kötü hükmü iptal etmesi gereken cennetin ve dünyanın yargıci güneş tanrısı Şamaş'a başvurmak zorundaydı. İlahi üçlü Şamaş, Ea ve Asalluhi, uğursuz bir kehanetin tehdit ettiği kişi için bir araya gelirdi. Tanrıların huzuruna davacı olarak gelen kişi; tanrıların kendisine biçtiği kötü kaderi değiştirmeleri, yani hükmün gözden geçirilmesi için onlara yalvarırdı.³

Antik Mezopotamya insanının genel itibariyle neden kehanette bulunduğuna bir sebep de dini inançlarıdır. *Enüma Eliş* adlı Babil yaratılış destanında tanrı Marduk, düşmanı Tiamat'ı yener ve evreni onun bedeninden

¹ Maul, 1999: 123.

² Annus, 2010: 3.

³ Annus, 2010: 7.

yaratır. Gökyüzündeki göksel cisimleri de tanrılara yer veya istasyon olarak verir. Antik Mezopotamya insanı da buradan yola çıkarak gökyüzündeki gezegenlerin tanrılarının bir tezahürü olduğuna ve onların her bir hareketinin tanrı veya tanrıçalardan bir mesaj olduğuna inanırdı.⁴

Bir kehanet örneği şöyle der: “*Eğer Jüpiter sabah sabit durursa düşman krallar uzlaşır*”. Burada öncül ve sonuç arasındaki deneysel bağlantı göz önüne alınabilir. Bu bağlamda geçmişte Jüpiter’in sabit durması sonucu kralların uzlaştığını gören dönemin kâhinleri, böyle bir kehanette bulunmuşlardır ve buradan yola çıkarak benzer kehanetler üretmişlerdir.⁵

Kehanet serilerindeki çoğu kehanetin gerçekleşme ihtimali çok azdır. Bu kehanetler genelde bir gezegenin yukarı veya aşağı doğru hareket etmesi, yönü, rengi, bir yıldızla yan yana gelmesi veya önüne geçmesi gibi durumlarda elde edilen sonuçları içerir. Örneğin Jüpiter gezegeni ekvatorun kuzeyinde iken kehanetlerde onunla ilişkilendirilen takımyıldızları söz konusu gezegenin çok uzağında olabilir. Bu durum elbette ki kâhinler tarafından biliniyor ve kasıtlı olarak böyle kehanette bulunuyorlardı. Bunun nedeni ise o gezegene verilen önemden kaynaklanmaktadır.⁶ En büyük gezegen olan ve tanrı Marduk’un⁷ tezahürü olan Jüpiter, kesinlikle kehanetlere konu olmalıdır gibi bir anlayış söz konusudur.

Kuşkusuz Babilli ve Asurlu kâhinler yazı sistemlerini her şeyden önce dili doğru bir şekilde yeniden üretme fırsatını sağlayan bir araç olarak görüyorlardı. Ancak çivi yazısının onlar için yerine getirdiği tek işlev bu değildi. Çivi yazısı işaretlerinin repertuarında var olan çok anlamlılık ve çok seslilikten yararlanarak ve bu işaretlerin her birinin birçok alternatif okumasının onlara, olayların gerçekte nasıl bağlantılı olduğuna dair gizli bir mesaj iletildiği inancından ilham alarak, araştırdıkları metinleri aşılamanın yollarını buldular.⁸ Belirli karakterleri kullanarak ek anlam katmanlarıyla yazdılar ve kelimelerin edimsel gücünden de yararlanarak bireyin kaderini etkilemeye çalıştılar. Bu bağlamda kehanetlerin yorumlanması bir bakıma sosyal kontrol işlevi de göstermiş oldu.⁹

Yani bir bakıma bir telafi aracı olarak kehanet yapılmış denilebilir. Örneğin bir savaş, kıtlık, kuraklık, deprem veya ekonomik kriz anında kâhinler, kehanetler yoluyla rahatlatıcı açıklamalar yapabiliirdi. Bir başka örnekte ise kendisini tanrının yeryüzündeki temsilcisi gören ve böyle gösteren Antik Mezopotamya kralları, bu durumu meşrulaştırmak için kehanetleri kullanmıştır. Çünkü gelecekte haberdar olmak tanrısal bir nitelik olarak görülürdü.¹⁰

⁴ Rochberg, 1996: 482.

⁵ Rochberg, 2010a: 19–20; Göksel kehanetlerin genel esasları için bkz.: Erdem, 2020: 55.

⁶ Rochberg, 2010a: 22.

⁷ Babil baş tanrısı. Antik Mezopotamya astrolojisinde *sag.me.gar* (Jüpiter) olarak geçer. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Duman, 2021: 22–23.

⁸ Frahm, 2010: 132.

⁹ Noegel, 2010: 149.

¹⁰ Mieroop, 2016: 100–101.

Antik Mezopotamya insanı, çevresindeki algılayabildiği doğa olaylarına veya normalden farklı olan şeylere inanç yüklemeye konusunda kendini çok fazla geliştirmiştir. Ona göre eğer bir şey normalden farklı ise, örneğin bir renkli taş diğer taşlardan farklıdır, o şeyde kutsal tezahür etmiştir. Bu bağlamda yaklaşıldığında güneş gibi her gün gökyüzünde gördükleri muazzam nesneye kutsallık atfetmeleri gayet normaldir. Güneşin her gün periyodik döngüsü içerisinde doğup batması dönemin insanının gözünden kaçmamış ve sonuç olarak gözlem kaçınılmaz olmuştur.¹¹

Antik Mezopotamya'da üretilen göksel kehanetler genel olarak *Enūma Anu-Enlil* (Bir Zamanlar Anu-Enlil) adlı kehanet serisine kaydedilmiştir. Bu seri yaklaşık 70 tableten ve 7000 kehanetten oluşmaktadır. Bu kehanetler genel olarak; Ay/Nanna Suen-Sin, Güneş/Utu-Şamaş, Venüs/İnanna-İştara, Jüpiter/Marduk, Mars/Nergal, Merkür/Nabu, Ninurta/Satürn, İskur/Adad ve takımyıldızları ile ilgilidir. Bu bağlamda gökyüzünde gördükleri bu göksel cisimleri incelemişler ve hareketlerini kaydetmişlerdir.¹² Sümerlerdeki kökeni çok net olmasa da Eski Babil döneminde göksel incelemeler ve göksel kehanetlere rastlanılır. Dolayısıyla bu geleneğin başlangıcını Eski Babil dönemine sabitleyebiliriz. Buradan başlatarak Yeni Babil, Yeni Asur ve hatta Kaldeliler dönemine kadar uzatmakta fayda vardır.¹³

Güneş tanrısı Utu/Şamaş'ta Antik Mezopotamya'da yukarıda söylenenlere atfen ortaya çıkan bir kültürdür. Kendisine Sümerce Utu, Akadça Şamaş denilir. Işık ve aydınlanma onun en belirgin özellikleridir. Bu yüzden kendisi yargılama ile de anılır. Antik Mezopotamya insanına göre Utu/Şamaş, gece yeraltına indiğinde yani battığında ölüleri yargıladı. Ayrıca onun tanrıları ve tanrıçaları yargılama yetkisi de vardı. İlahilerde ve ritüellerde ona ışığı getiren veya günü doğuran diye hitap edilirdi. Antik Mezopotamya astrolojisinde onun kutsal sayısı 20'ydı. Sadece bu atfedilen kutsal tezahürlerden bile dönemin insanının gözünden değeri anlaşılabilir.¹⁴

Antik Mezopotamya'da Güneş kültürünün en çok yaygın olduğu yerler güney Mezopotamya'daki Sümer şehri olan Larsa ve kuzeydeki Akad şehri olan Sippar'dı. Larsa'daki tapınağının adı *E-babbar*'dır (parlayan ev). Karısının adı ise Aya veya Aia'ydi. Şafağın tanrıçası olan bu ilahe, sabah ışığında kutsalın tezahürü sayılırdı. *Kettu* (adalet) ve *Mesharu* (doğru) isimlerinden iki çocukları vardı ki bu isimler bile Utu/Şamaş'ın tezahürlerine birer atıf olmuştur. Utu/Şamaş genel olarak; yaşlı, sakallı, elinde bir testere ile omuzlarından ışıklar saçarak halde tahtında oturarak veya bir at üzerinde tasvir edilmiştir.¹⁵

Utu/Şamaş'ın göksel önemi *Enūma Eliş*'te ona atfedilenlerle de ortaya çıkar. Zira Marduk'un yaptırdığı cennetin veya göğün iki kapısı olan ve biri doğuda, diğeri batıda olan *babbu* adlı kapılar, Utu/Şamaş'ın her gün ritmik döngüsünü tamamladığı yerler olarak görülmüştür.¹⁶ Gılgamış Destanındaki

¹¹ Antik Mezopotamya insanının kutsala bakış açısı için bkz.: Duman, 2022.

¹² EAE ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: Rochberg, 2018: 121-136; Reiner - Pingree, 1998; Reiner - Pingree, 1981; Reiner - Pingree, 1975.

¹³ Rochberg, 2010b: 313.

¹⁴ Leick, 1991: 161; Frayne - Stuckey, 2021: 321; Jacobsen, 2017: 180; Rochberg, 2009: 58.

¹⁵ Leick, 161; Rochberg, 2011: 124; Frazer, 1926: 531; Tosun, 1960: 265; Lambert, 1997: 5.

¹⁶ Heimpel, 1986: 162; Frazer, 533.

9. tablette bu iki kapının iki akrep tarafından korunduğu yazılır. Utu/Şamaş'ın nerede yaşadığına açık bir göndermeyi bir duada bulabiliyoruz: “*Sen Utu iç cennete/göğe (an.şa) girdiğinde cennetin yıldırımları seni selamlar. Cennetin kapıları seni kutsar*”. Diğer antik Mezopotamya tanrıları gibi o da bazen boğa ile özdeşleştirilirdi: “*Büyük vahşi boğa, genç Utu, cennetten/gökten bir meşale gibi dünyayı aydınlatan*”.¹⁷

2. EAE 23(24) Numaralı Tabletlerden Bazı Kehanetler:

Bu bölümde kehanetler, genel olarak ayın ilk günü güneşin aldığı pozisyonu ve rengi ile ilgilidir. Buradan yola çıkarak kâhinler kehanette bulunmuşlardır.¹⁸ Aşağıda verilen kehanet numaraları, ilgili yazarın yukarıdaki dipnotta belirtilen sayfa aralığındaki numaralarıdır.

1.1.) Eğer Güneş Nisannu¹⁹/Mart-Nisan ayının ilk günü görünür hale geldiğinde bir meşale gibi kırmızıysa, önünde beyaz bir bulut hareket eder veya yanında durursa ve doğu rüzgârı eserse, Nisannu ayında doğu rüzgârı esecek ve o ayın 28. 29. ve 30. gününde bir güneş tutulması meydana gelecek ve bu tutulma boyunca [...], veya o ayda kral ölecek, oğlu tahtı ele geçirecek ve memleket/toprak [...] veya memleket/toprak mutlu olacak, gökyüzü yağmurlarını [...], ve toprak ürünlerini uygun mevsimde verecek.

Bu kehanette Güneş'in kırmızı görünmesi durumunda birbirine bağlı olası ihtimaller üzerinde durulur. Kırmızı rengi genel olarak antik Mezopotamya astrolojisinde zenginlik ve bolluğa işaret eder.²⁰ Ondan sonra gelen sonuç kısmında ise bir tutulmanın meydana geleceği üzerinde durulur. İster Güneş tutulması ister Ay tutulması olsun her ikisi de dönemin insanının gözünde kötü etki bırakmıştır.²¹ Dolayısıyla tutulmadan dolayı kralın öleceğine dair kötü bir senaryoya işaret edilmiştir. Kral bu kötü kehanetten bir Nambür-bi ayını ile kurtulabilir.²² Kralın oğlunun tahtı ele geçirmesi gibi kötü bir sonucu ise genel olarak diğer kehanetlere bakıldığında tutulma ile veya Mars gezegeninin kırmızı renginden dolayı olası bir sonuç olarak önümüze çıkar.

1.2.) Eğer Güneş Nisannu ayının ilk günü görüldüğünde sarı ise ve ışığı [...] ise, o ayda bir tutulma²³ olacak ve görünüşü sarı olduğu için [...] veya bir düşman yüksелеcek ve kralın ordularını yenecek ve [...].

Güneş'in birden kararması ve ortadan kaybolmasından dolayı gün ortasında normalden farklı olarak karanlık basması, antik Mezopotamya insanını ve dolayısıyla kehanette bulunan kâhinleri bile dehşet içinde bırakmış ve bunun sonucu olarak da kötü senaryolara zemin hazırlanmıştır. Bu bağlamda düşündüğümüzde söz konusu kehanet daha iyi anlaşılabilir. Kaldı

¹⁷ Horowitz, 1998: 248; Heimpel, 164.

¹⁸ Soldt, 1995: 3–15.

¹⁹ Antik Mezopotamya'da aylar için bkz.: Baysal, 2016: 102-103.

²⁰ Thavapalan, 2020: 112.

²¹ Koch, 1995: 105.

²² Ayrıntılı bilgi için bkz.: Maul, 1999.

²³ Antik Mezopotamya'da Güneş tutulmaları için bkz.: Fincke, 2013.

ki sarı rengi²⁴ de antik Mezopotamya astrolojisinde sağlıksız olmaya, solmaya, fesat ve kıskançlığa işaret sayılmıştır.

III.1.) Ajaru-Ayyaru/Nisan-Mayıs ayının ilk günü güneş görüldüğünde [...], o gün rüzgâr esecek/artacak.

III.5.) Simānu/Mayıs-Haziran ayının ilk günü Güneş görüldüğünde [...] o ayın 16. 28. 29. ve 30. gününde bir tutulma olacak ve bu tutulma boyunca [...].

IV.a1.) Tammuz/Haziran-Temmuz ayının ilk günü Güneş görüldüğünde siyah ise veya bir hale ile çevrili ise, memleket/toprak rahatlayacak.

Burada Güneş'in siyah görünmesi halinde olumlu bir sonuca ulaşılmıştır. Fakat antik Mezopotamya astrolojisinde siyah veya kara renk²⁵, zenginliğin kaybına ve kötü şansa yönlülmüştür. Burada anlatılmak istenen belki de bir tutulmadır. Fakat tutulmalar ile olumlu sonuçlara ulaşılması pek mümkün değildir.

V.7.) Eğer Güneş Elulu-Ulul/Ağustos-Eylül ayının ilk günü siyah bir bulut içinde doğarsa ve [battığında] siyah bir bulutun içindeyse veya güneşin önünde siyah bir bulut varsa, ilk gece nöbeti boyunca hafif bir yağmur yağacak, ikinci günde gün kasvetli olacak ve güney rüzgârı esecek, Adad²⁶ şimşek yağdıracak, öğlen vakti hafif bir yağmur yağacak. Eğer bu ay boyunca Adad şimşek çakmazsa, günler kasvetli olacak ama yağmur yağmayacak.

Bu kehanette ise Güneş'in siyah bir bulut içinde doğması ve yine siyah bir bulutun içinde batması halinde günün kasvetli geçmesi ve şimşeklerin çakması gibi insanı korkutan ve küçük de olsa bazı olumsuz sonuçlara yer verilmiştir. Yukarıda da değinildiği gibi siyah renginden olumsuz sonuçlardan başka bir sonuç kolay kolay elde edilemez.

VII.3.) Eğer Güneş Arahşamnu/Ekim-Kasım ayının ilk günü siyah bir bulut içinde görünürse ve böyle yükselirse, Adad gürültülü şekilde şimşek çakacak ama yağmur olmayacak.

VII.4.) Eğer Güneş Arahşamnu/Ekim-Kasım ayının ilk günü sarı bir bulut içinde görünürse ve görünür hale geldiği gibi olursa (göründüğünde), o yıl ağır/şiddetli yağmurlar yağmayacak ve batı rüzgârı azalacak/yatışacak veya batı rüzgârı esecek, buz ve kar olacak, ülke 30. güne kadar küçülecek/toprak kaybedecek ve sonra yağmur yağacak.

Bu kehanette Güneş'in sarı bir bulut içinde doğması halinde bazı olumsuz sonuçlar sıralanmıştır. Sarı rengi hakkında yukarıda da değinildiği gibi antik Mezopotamya astrolojisinde kötü ve olumsuz sonuçlara işaret eder. Fakat burada farklı olarak kehanet yağmur yağacak gibi olumlu bir sonuçla noktalanır.

VII.11.) Eğer güneş Kislimu/Kasım-Aralık ayının ilk günü kırmızı bir bulut içinde görünürse [...].

²⁴ Thavapalan, 112.

²⁵ Thavapalan, 112.

²⁶ Nardo, 2007: 147; Schwemer, 2007: 131; Schwemer, 2001: 136; Leick, 1991: 1.

VII.18.) Eğer güneş Tebētu/Aralık-Ocak ayının ilk günü görüldüğünde [...], o gün bir fırtına olacak, yağmur [...].

2. EAE 24(25) Numaralı Tabletlerden Bazı Kehanetler:

Bu bölümde genel olarak güneş diski (şamşatu) üzerinden kehanette bulunulmuştur.²⁷

I.2.) Eğer normal güneş diskinin gözleri kapalıysa ve güney rüzgârına binerse/güney rüzgârını sürerse/estirirse, çekirgeler toprağı yiyip bitirecek veya toprak/memleket günah işleyecek.

Bu kehanetle ilgili söylenecekler aslında neredeyse bütün antik Mezopotamya kehanet serileri hakkında söylenecekleri kapsamaktadır. Çünkü kehanet serilerinde gözlemlenen olayların gerçekleşme ihtimali neredeyse yoktur. Bu durum, antik Mezopotamya kâhinlerinin kehanette bulunurken teorileştirme ve sistemleştirmelerinden kaynaklanmaktadır.²⁸ Kısaca diyebiliriz ki antik Mezopotamya kâhinleri kehanette bulunurken aldıkları eğitimin bir parçası olarak bunu bir gelenek haline getirmişler ve kehanet serilerine böyle kaydetmişlerdir.²⁹ Fakat buna bir bilim gibi bakmamak hata olacaktır. Çünkü bazı konularda eksik kaldığımız detaylara, kâhinlerin krallara yazdığı siyasi-astrolojik raporlardan³⁰, astrolojik-astronomik incelemelerden ve hatta dönemin sosyal, kültürel ve dini uygulamalarına ulaşılabilir.

I.3.) Eğer yukarıdakinin aynısı oluyorsa ve kuzey rüzgârını estiriyorsa, sürülerde azalma olacak, çekirgeler memleketi/toprağı kurutacak.

I.4.) Eğer yukarıdakinin aynısı oluyorsa ve doğu rüzgârı esiyorsa, Gutiler³¹'in silahları bir yıl boyunca sürüleri yakıp yıkacak (ve) yok edecek veya Elamlıların³² saldırısı olacak.

Bu kehanette antik Mezopotamya'da kurulan siyasi teşekküllerin baş belası olan iki devlet olan Elamlılar³³ ve Gutilerden bahsedilerek sonuç verilir. Bu iki devlet de neredeyse her zaman antik Mezopotamya için bir tehdit unsuru olarak görülmüştür. Bundan dolayı kötü sonuçlara varılması olasıdır.

I.5.) Eğer yukarıdakinin aynısı oluyorsa ve batı rüzgârı esiyorsa, Gutiler'in silahları kırılacak.

I.11.) Eğer normal Güneş diskinin gözleri kapalıysa ve parlaması erken ise; bir düşman, kralı yenecek ve bir düşman ülkeyi ele geçirecek.

²⁷ Soldt, 16–50.

²⁸ Annus, 2010: 2.

²⁹ Veldhuis, 2010: 85.

³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Hunger, 1992.

³¹ MÖ 3. binyılın sonunda antik Mezopotamya'ya olan göçler neticesinde Akad Devletinin zayıflamasını fırsat bilen Gutiler, Zagros Dağlarından Mezopotamya'ya gelmişler, Akad devletini yıkarak bölgeye hâkim olmuşlardır. Dönemin kayıtlarına göre medeniyet dışı ve yağmacı olarak tarif edilmişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Pekşen, 2020: 51–74.

³² Elamlılar hakkında kehanetler için bkz.: Cifuentes, 2024: 59–71.

³³ MÖ 3. Binyıldan MÖ 646 yılları arasında İran'da ortaya çıkan bir devlettir. Genel olarak antik Mezopotamya'da kurulan devletler ile siyasi ilişkileri iyi değildir. Asurlular tarafından yıkılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Pekşen, 2021: 621–641; Steinkeller, 2018: 177–202.

1.14.) Eğer normal Güneş diskinin parlaklığı azalır; ülkede uğursuz işaretler meydana gelir ve tanrılar öfkelenir, ülkede kıtlık olur veya ülkede salgın hastalık olur.

II.b¹.) Eğer bir güneş diski ayın üstünde veya altında duruyorsa, [ülkenin kralının tahtının temeli sağlam olacaktır veya kral adaletini yerine getirecektir].

II.d³.) Eğer Güneş diski ile ay karşı karşıya gelirse, [Ülkenin kralının bilgeliği artacaktır].

III.5.) Eğer Venüs yükseldiğinde bir Güneş diskinin içinde duruyorsa, kral bir mücadelede [tebaasından] hesap soracaktır.

III.13.) Eğer yıldızlar bir Güneş diskinin içinde duruyorsa, halk efendilerine isyan edecektir.

III.15.) Eğer bir Güneş diski yükseldiğinde/doğduğunda bir yıldız mevcutsa, ülkenin her yerinde felaket meydana gelecektir.

III.21.) Eğer akşam nöbeti sırasında bir disk yükselirse/doğarsa ve Ninurta³⁴ onun önünde durursa, bitki örtüsü kuruyacak, ülke acı çekecek.

III.28a) Eğer normal bir disk çok karanlıksa ve parlaklığı çok kirliyse, kral ülkesine merhamet etmeyecek, halkını ele geçirecek/tutsak edecek.

III.65³.) Eğer Güneş Anunnakiler³⁵'in kararı yüzünden ağılıyorsa ve gökyüzünün karanlık olduğu gözlemlenirse ve Libra/Terazi takımyıldızı³⁶ yeşil bir hale ile çevrili ise Enlil³⁷ ülkeyi [...], Düşmanlıklar olacak ve bir kral başka bir kralı yenecek [...], uzaklardaki barbar bir ülkenin kralı, memleketi bilmeyen bir düşman yükselecek ve [...], topraklar ve onların yerleşim yerleri [...].

Bu kehanette de siyah renginin olumsuz sonucu görülebilir.

III.68.) [...ve eğer] Güneş sarı bir parlaklık gösterirse ve [...] ülke küçülecek veya isyan edecek.

Yine bu kehanette de sarı renginin olumsuz görülmesinden dolayı sonuç olarak kötü bir sonuç elde edilmiştir.

IV.4.) Eğer Güneş doğarsa veya beklenmedik bir zamanda görünür hale gelirse, bir düşmanlık yaşanacak.

³⁴ Sümerlerin Ningirsu, Akadlıların Ninurta diye adlandırdığı çiftçilik, saban, gök gürültülü fırtına ve ilkbahar sellerinin tanrısı olarak bilinir. Lagaş, Nippur ve Girsu şehirlerinde tapınımı yaygındır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Annus, 2002.

³⁵ Anunnakiler, birçok çivi yazılı metinde adları geçen ve bir bakıma küçük tanrılar topluluğu olarak sınıflandırılabilen antik Mezopotamya inancına ait varlıklardır. Yaraticıları gök tanrı Anu'dur. İsimleri ve tapınımları yoktur. Göksel tanrılar meclisinde bulunurlar. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Alomia, 1987: 63.

³⁶ Hunger - Pingree, 1999: 71.

³⁷ Sümer Hava tanrısı. Bir diğer ismi de Bel'dir. Sümerlerin antik Mezopotamya'ya hükmettikleri dönemde çok önemli sayıda tapınımı olmuştur. Kült şehri Nippur'dur. Karsının ismi Ninlil'dir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Kurt - Bulut, 2019: 161-192; Wang, 2011.

3. EAE 25(26) Numaralı Tabletlerden Bazı Kehanetler:

Bu bölümdeki kehanetler çeşitli konularla ilgilidir. Bunlar; Güneşin beklenmedik doğuşu/görünüşü, Güneşin parlaklığı, Güneşin erken doğuşudur.³⁸

I.1.) Eğer gece bir Güneş çıkarsa ve ülke onun ışığını her yerde görürse, bütün ülkede karışıklıklar olacak, feryatlar olacak.

I.2.) Eğer bir Güneş gece çıkıp sabaha kadar sürerse, Enlil [...], [...]’nın söylentisi, Eğer Erra³⁹ bu ülkenin insanların sayısının azalacağını söylese, tüm ülke [...] yağmur.

I.3.) Eğer geceleyin bir Güneş doğar/çıkarsa ve kalırsa, kral küçümsenecek veya sevinecek veya üzülecek.

I.7.) Eğer Güneş gece nöbetinde doğarsa ve Ninurta onun önünde durursa, [bitkiler kuruyacak].

I.10.) Eğer Güneş sabah nöbetinde doğarsa ve Jüpiter onun önünde durursa, [...].

III.3.) Eğer Güneş doğduğunda parlaklığı sarı ise, [...].

III.5.) Eğer Güneş doğduğunda parlaklığı bir meşale gibi ise, [...] Enlil toprağa/memlekete saldıracak/vuracak.

Burada Güneşin bir meşale gibi parlak olmasıyla anlatılmak istenen çok parlaması olabilir. Bu durumda kâhinler, Enlil gibi önemli bir tanrının ülkenin halkına kötü şeyler yapacağını vurgulamışlardır. Bir bakıma halkı savaş, kıtlık, ekonomik sorunlar veya başka kötü durumlar karşısında uyarma veya kontrol altında tutmak için yazılmış bir kehanet olabilir. Çünkü bazı kehanetler atasözü gibi veya atasözlerinden kaynaklanırdı. Bu bağlamda halkı sağduyuya davet etmek, uygun davranışlarda bulunmak, talimatlara uymak veya ahlaka uymak için yazılma ihtimalleri vardır.⁴⁰ Bu anlayışla uyarı gibi görünen bütün kehanetlerle ilgili bu yorum yapılabilir.

III.45.) Eğer Güneş ayın 16. gününde erken doğarsa ve o gün doğu rüzgârı esiyorsa, Akad kralı ile ilgili bir tutulma [...].

III.55.) Eğer Güneş ayın 25. günü erken doğarsa ve o gün bir kum fırtınası olursa, ülkede bir düşman kuvveti yenilgiye uğrayacaktır veya Akad kralı [...].

Antik Mezopotamya kralları, sefere çıkma veya savaş açma gibi önemli kararları almadan önce kâhinlere danışırlardı.⁴¹ Bu bağlamda kâhinlerin söylediklerini de dikkate alırlardı. Dönemim siyasi konjonktürüne göre kâhinler böyle kehanette bulunmuş olabilirler.

³⁸ Soldt, 51–67.

³⁹ Babil salgın ve kötü şans/talih tanrısı. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Lurker, 2004: 60.

⁴⁰ Annus, 6.

⁴¹ Bu duruma örnek olarak şöyle bir metin verilebilir: “Ay tutulmasında Jüpiter orada duruyordu. Krala esenlikler dilerim, onun yerine ünlü, önemli bir kişi ölecek. Kralın bu alamete çok güvenmesi gerekir. Birisi krala esenlik mesajı vermeden kral nasıl güvenebilir? Göklerin ve yerin tanrılarının kralı, efendime bir esenlik (mesajı) gönderdi”. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Hunger, 179.

III.64.) Eğer Güneş, ayın kaybolduğu/battığı gün erken doğar ve bir hale ile çevrili olursa ve dört rüzgâr (batı rüzgârı) bütün gün eserse, o gün gece nöbeti boyunca bir tutulma olacak.

III.67.) Eğer Güneş, aysız bir günde erken doğar ve [...] görünür olursa, o gün bir kişi/kişiler birbirine yabancılaşacak/uzaklaşacak.

III.68.) Eğer Güneş, aysız bir günde erken doğar ve kara/siyah görünürse, o gün bir tutulma olacak.

Tutulmaların Antik Mezopotamya kâhinleri ve insanların gözünde kötü algılandığı yukarıda belirtilmişti. Güneşin, Ay olmayan veya Ayın görünmediği bir günde doğması durumunda ki bu kötü olarak algılanabilir, üstelik siyah görünmesi durumunda tutulma gibi kötü bir sonuç elde edilmesi doğaldır.

4. EAE 26(27) Numaralı Tabletlerden Bazı Kehanetler:

Bu bölümde genel olarak Güneşin doğuşunda meydana gelen atmosferik olaylar üzerinden kehanette bulunulmuştur. Bunlar; renkler, kum fırtınaları, bulut oluşumlarıdır.⁴²

I.1.) Eğer Güneş normal şekilde doğar ve parlarsa, ülkede itaat ve barış olacak.

Bu kehanet, yukarıda da değinildiği gibi, kâhinlerin halkı kontrol altında tutma⁴³ konusunda verilebilecek en güzel örnektir.

I.2.) Eğer Güneş normal şekilde doğar ve kırmızı olursa veya çok kara/siyah olursa, ülke küçülecek, [...]nın kaybı [...].

Bu kehanette Güneşin kırmızı veya siyaha dönüşmesi halinde küçüleceği sonucuna varılmıştır. Canlı/açık kırmızı rengi antik Mezopotamya astrolojisinde zenginlik ve refahın artması anlamına gelirken, koyu kırmızı veya kızıl renk ise kötü anlamlara gelir.⁴⁴ Siyah ise daha önce de değinildiği gibi refahın kaybına yorumlanır. Fakat bu iki zıt durumun neden bir arada verildiği belirsizdir.

I.8.) Eğer Güneş doğduğunda bir yıldız yutarsa; kral ölecek, yöneticiler esir alınacak/yakalanacak veya yağmur nadir yağacak.

Böyle kötü bir senaryo karşısında özellikle kralın öleceği bir durumda Nam-bûr-bi ayinin yapılması ve kötü sonuçların ortadan kaldırılması durumuna yukarıdaki açıklamalarda da değinilmiştir. Belki de bir Nam-bûr-bi ayini ile tanrıları memnun etmek için kralı harekete geçirmek vasıtasıyla kâhinler tarafından kasten yazılmıştır.

I.9.) Eğer Güneş doğduğunda yağmur yağıyorsa, kral çabaladığı şeye kavuşacak.

Yağmurun yağması insanlar için hem su ihtiyacını karşılama ve hem de tarımsal faaliyetlerde bulunmak için önemlidir. Özellikle Mezopotamya bölgesinin çok kurak olan yerleri göz önüne alındığında dönemin insanı için

⁴² Soldt, 68–84.

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Annus, 6.

⁴⁴ Thavapalan, 112.

önemi daha da artar. Bu bağlamda yağmurun yağması ve hasadın iyi geçmesi gibi bağlantılı durumlar neticesinde kral istediği şeyi elde edebilir şeklinde bir sonuca varılabilir.

I.12.) Eğer Güneş doğduğunda fazla kızıl/kırmızı ise, insanlar için veya ülkede bir savaş olacak veya bir isyan meydana gelecek veya bütün ülkelerin kralları için kayıp olacak.

Antik Mezopotamya astrolojisinde fazla parlak veya koyu kırmızı/kızıl rengi kötüye yorumlanır. Ayrıca kırmızı veya kızıl renk antik Mezopotamya astrolojisinde savaş, kıtlık isyan gibi kötü durumlar ile özdeşleşen tanrı Nergal *gir.unu.gal*'i(Mars) işaret eder.⁴⁵

I.18.) Eğer Güneş doğduğunda beyaz ise, bir kıtlık olacak.

I.22.) [Eğer Güneş doğduğunda] sarı ise; kral iyi olmayacak veya kral ülkede kendi evine karşı savaş verecek.

I.44.) Eğer Güneşin doğuşu ateş gibi kırmızı ise, ülkede yıkım getiren bir kral olacak ve kral ülkesini [zayıflatacak].

IV.7.) Eğer Güneş doğduğunda hilal gibi görünür ve ay gibi bir taç giyerse, kral düşmanının ülkesini fethedecek kötülük ülkeyi terk edecek ve ülke güzel şeyler tecrübe edecek.

Bu kehanetle ilgili bazı çıkarımlar yapmakta fayda vardır. Bu bağlamda Güneşin bir taç giymesi yeni bir kralın başa gelmesi gibi algılanıp iyiye yorumlanmış olabilir. Bundan dolayı da iyi sonuçlar elde edilmiş olabilir. Yine de böyle bir durumun gerçekleşme ihtimali göz önüne alınırsa daha önce de söylenildiği gibi insanları teselli amacıyla da yazılmış olabilir.

IV.23.) Eğer Güneş, ayın pozisyonunda durursa, kral tahtında sıkı/sağlam şekilde oturacak.

5. EAE 27(28) Numaralı Tabletlerden Bazı Kehanetler:

Bu bölümdeki kehanetler genel olarak Güneşin doğuşu ve batışı esnasındaki atmosferik olaylara bağlı olarak kehanette bulunulmuştur. Bunların yanında Güneşin ışığının rengi, Güneşin kendi rengi ve Güneşin Başka gezegen ve yıldızlar ile birleşimi ile ilgili kehanetler de mevcuttur.⁴⁶

I.1.) Eğer Güneş doğarsa ve ışığı güçlüyse, kraliyet soyundan olmayan biri kral olarak atanacak.

II.2.) Eğer [Güneş doğarsa ve] onun [ışığı] alev gibi yanarsa/parlarsa, [ülkede] isyan [olacak].

Bu son iki kehanette Güneşin ışığının çok güçlü olması ve alev gibi parlaması üzerinden olumsuz sonuçlar çıkarılmıştır. Güneş'in görünümünün çok parlamaktan dolayı kırmızı olacağı kaçınılmazdır. Bu durumda bizi antik Mezopotamya astrolojisinde doğal olmayan yani çok fazla kırmızı veya kızıl rengin kötü sonuçlar doğurmasına götürür. Elbette bu bağlamda kırmızı/kızıl

⁴⁵ Kasak - Veede, 2001: 27; Koch, 178.

⁴⁶ Soldt, 85-91.

renginin veba, salgın, isyan ve yeraltı tanrısı Nergal ile ilişkisini de unutmamak gerekir.

II.3.) Eğer [Güneş doğarsa ve] ışığı sarıysa, o ülkenin kralı [... olmayacak].

II.4.) Eğer [Güneş] öğleden sonra görünürse ve beyazsa veya ışığı çok karanlıksa gece batmadan bir çift saat içinde [...], ay bir haleyle çevrilidir ve doğuya doğru kırılır; gündüz vakti, öğle vakti bir[güneş] tutulması olacak.

II.8.) [Eğer] Güneş [doğduğunda] kan serpilmiş (görünüyorsa) ve ışığı serinse, ülkede düşmanlıklar olacak, kıtlık [...].

II.9.) Eğer [Güneş] doğarsa ve (sanki) sarıya boyanmışsa ve ışığı sarıysa, kral ülkede ikamet edemeyecek.

II.11.) Eğer [Güneş] doğduğunda çok karanlıksa ve ışığı ateş gibi yanıyorsa, bir kral [ülkeye yıkım getirecek (ve ülkeyi zayıflatacak)].

II.12.) Eğer Güneş doğar ve görünür hale geldiğinde [göründüğünde] ışığı çok karanlıksa, bir düşman ülkeyi yağmalayacak veya [...].

III.4.) Eğer [Güneş battığında sarı ise], [ülkede] kanunsuzluk ve katliam olacak.

6. EAE 28(29) Numaralı Tabletlerden Bazı Kehanetler:

Bu bölümdeki kehanetler ise Genel olarak; Güneşin görülmesi, Güneşin doğuşundaki farklı renkleri veya farklı aylardaki doğuşundaki renkleri, Güneşin bir hale içinde olması ve *anqullu* (parıltı) ile ilgili kehanetler ile ilgilidir.⁴⁷

1.) Eğer Nisannu/Mart-Nisan ayında Güneşin doğuşu kan serpilmiş gibi görünürse, ülkede yas durmayacak, ülkede Adad tarafından yıkım olacak.

24.) Eğer Güneş doğduğunda sağ tarafına kan serpilmiş görünüyorsa, arpa ülkeden kaybolacak ve [sığırlarda salgın] baş gösterecek.

25.) Eğer Güneş doğduğunda sol tarafına kan serpilmiş gibi görünüyorsa, ülke yağmalanacak, kral küstahça davranacak.

Kırmızı ve Nergal/Mars ilişkisini göz önüne alırsak böyle olumsuz bir sonuçlar çıkarılması gayet normaldir.

72.) Eğer gökyüzünün önünde bir parıltı varsa, Enlil ülke hakkında kötü öğütler verecek, (ama) tanrılar ülke için [aracılık] yapacaktır.

Burada gökyüzünde bir parıltı olması durumunda tanrı Enlil'in kötü konuşacağı üzerinde durulur ve yine tanrıların bu kötü konuşmalara karşı insanlar için aracı olacağı söylenir. Burada önemli olan hangi tanrılardır. Bu bağlamda yaklaştığımızda bu tanrı Enki/Ea⁴⁸ olabilir. Çünkü kendisi antik Mezopotamya insanına göre insanın yaratıcısı, onları tufandan kurtaran

⁴⁷ Soldt, 92-113.

⁴⁸ Sümerce Enki, Akadça Ea denilen antik Mezopotamya bilgelik tanrısı. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Espak, 2006.

kişiydi. Bu yüzden Enki/Ea'ya sempati duyulması normaldir. Sonuç olarak insanlığın yararına mesajlar ve uyarılar veren muhtemel aday olabilir.⁴⁹

73.) Eğer Güneş beyaz bir ağ içinde görülürse, ülkede anlamsız savaşlar çıkacak ve ülke küçülecek.

77.) [Eğer] Ay ve Güneş birbirine bakıyorsa, ülkenin kralının bilgeliği artacak.

81.) Eğer onunla birlikte Güneşin solunda bir bulut kümesi varsa, ülkede anarşi olacak.

89.) Eğer Simanu ayında sabahleyin Güneş bir hale ile çevrili ise, ülkede şiddetli sıcaklar olacak ve Lamaštu⁵⁰ ülkeye saldırarak.

90.) Eğer onunla birlikte Güneşin sağında bir bulut kümesi varsa, Eşnunna⁵¹ kralı ölecek.

91.) Eğer onunla birlikte Güneşin solunda bir bulut kümesi varsa, Subartu⁵²'nin kralı ölecek ve onun hanedanı sona erecek.

107.) Eğer onunla birlikte Güneşin önünde bir bulut kümesi varsa, Amurru⁵³ kralının saltanatı sona erecektir.

7. EAE 29(30) Numaralı Tabletlerden Bazı Kehanetler:

Bu son bölümde ise genel olarak Güneşin bir bulut kümesi ile durumuna göre kehanette bulunulmuştur.⁵⁴

Ia.1.) Eğer güneş doğarken bulut kümeleri normalse, ülkenin yıkımı hızlanacak.

Ia.3.) Eğer [o bulut kümesi kırmızıysa] çalışma evine/işyerlerine bir saldırı, düşman ordusu yenilgiye uğrayacak, Akad'da kargaşa [olacak], [...].

Daha önce de belirtildiği gibi açık kırmızı rengi antik Mezopotamya astrolojisinde sağlığa ve tanrıların yanında olmasına işaret eder. Fakat çok parlak kırmızı ise Nergal'e işaret eder. Bu da kötüye yorumlanır. Belki de bu kehanetteki bir olumlu ve bir olumsuz sonuç bundan dolayıdır.

Ia.4.) [Eğer o bulut kümesi sarıysa] Adad sürekli olarak [...] veya gök gürültüsü [...].

⁴⁹ Rochberg, 2010b: 215.

⁵⁰ Antik Mezopotamya inanışlarında kötülük ve saldırganlık ile özdeşleştirilen bir ruh veya şeytani bir güç. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Dilek, 2023: 555.

⁵¹ Eşnunna veya Tell Asmar, Antik Mezopotamya'da hüküm sürmüş siyasi bir teşekkül. Eski Babil krallığının büyümesinden önce hüküm sürmüşlerdir. 3. Ur hanedanlığının yıkılışından sonra İsin krallığına kadar Eşnunna kralları hükümlerini sürdürmüş olsalar da Babil kralı Hammurabi tarafından egemenlikleri engellenmiştir. Bkz.: Oppenheim, 1964: 404.

⁵² Antik Mezopotamya'da doğuda Zagros Dağlarından batıda Amanos Dağlarına kadar uzanan bölgede var olan siyasi teşekkül. Siyasi ve kültürel tarihi ile ilgili fazla bilgi yoktur. Asur kralı Asarhaddon tarafından MÖ 673'te varlığına son verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Kaçar, 2018: 31-48.

⁵³ MÖ 3. Binyılın sonları ile 2. Binyılın başlarında Mezopotamya bölgesine göç eden Sami bir topluluktur. 3. Ur sülalesine son vererek Mezopotamya ya egemen olmuşlardır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: Bülbül, 2010: 29-49.

⁵⁴ Soldt, 114-136.

Ia.5.) [Eğer o bulut kümesi beyazsa] ülkede arpa ve saman kıtlığı yaşanacaktır.

Bu kehanette Güneşin doğduğu anda bulutların haline göre varsayım yapılmış ve bulutların beyaz olması durumunda arpa ve saman kıtlığı olacağı kehanetinde bulunulmuştur. Böyle bir varsayımın yapılması beyaz renginin antik Mezopotamya astrolojisinde; sağlıksız olma, fakirlik ve depresyon alameti sayılmasından olabilir.⁵⁵

Sonuç

Antik Mezopotamya insanı, ön göremediği kaotik bir gelecekte ziyade emin olmak istediği ve içini rahatlatabilecek çıkarımlar yoluyla kehanete başvurmuştur. Kehanetlere itibar edilmesinin sebebi ise inançlarında bunun altyapısının olmasıdır. Bu bağlamda her bir önemli tanrı ile bir gezegeni özdeşleştirmişlerdir. Koşullu cümleler aracılığıyla da kâhinler kehanette bulunmuşlardır. Yaptıkları kehanetleri de *Enüma Anu-Enlil* (Bir Zamanlar Anu-Enlil) adlı kehanet serisine kaydederek günümüze kadar gelmesini sağlamışlardır.

Yapılan kehanetlerin bilimsel doğruluğu çok azdır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus, antik Mezopotamya ile ilgili; siyasi, kültürel, sosyal ve hatta ekonomik bağlamda kehanetlerden bilgi alabilmemizdir. Bunun yanında göğü incelerken tuttıkları kayıtlar günümüze kadar ulaşmıştır. Bu durum da astronomi ve astrolojiye olan katkılarını ortaya çıkarmaktadır.

Çoğu antik inançta kendine önemli tapınım bulan Güneş, antik Mezopotamya insanının gözünde de önemli yer tutmuştur. Onlar için günü doğuran ve yargılama gücüne sahip olan Utu-Şamaş, kehanet serilerinde de kendisine çok önemli yer bulmuştur. EAE'de Utu-Şamaş ile bağlantılı olan kehanet tabletleri 23-30 arasında 8 tablettten oluşmaktadır. Buradan dönemin insanının bu tanrıya verdikleri önemi açıkça görebiliriz.

EAE'de Güneş/Utu-Şamaş ile ilgili kehanetler genel olarak; Güneşin doğuşundaki veya batışındaki pozisyonu, diğer gezegen ve takımyıldızları ile birleşimi veya yakınlığı/uzaklığı, Güneşin rengi, Güneşin ışıklarının rengi, bulutlar veya bulut kümeleri ile doğuşu veya batışı ile ilgilidir. Önemli olan bir diğer atmosferik olay olan Güneş tutulmasına da değinilir. Güneş tutulmaları genel olarak antik Mezopotamya insanının gözünde kötü algılanmıştır.

Antik Mezopotamya astrolojisinde renkler önemli bir yer tutmuştur. Bu bağlamda Güneşin renkleri ve Güneşin ışıklarının renklerine odaklanan kâhinlerden öğrendiğimiz bilgilere göre; açık kırmızı olumlu, koyu kırmızı veya kızıl olumsuz, siyah olumsuz, açık beyaz olumsuz, sarı olumsuz, siyah veya kara olumsuz, parlak beyaz olumlu sonuçlara yönlülmüştür. Bunların yanında kırmızı rengi genel olarak; savaş, kıtlık, salgın gibi kötü durumlara işaret etmesinin ana sebebi Mars gezegeninin kızıl olması ve yeraltı tanrısı Nergal ile ilişkisinden dolayıdır.

Bütün olarak kehanetlere bakıldığında gerçekleşme ihtimalleri kafaları en çok kurcalayan sorudur. Bu bağlamda yaklaşıldığında farklı sonuçlar elde

⁵⁵ Thavapalan, 112.

edilebilir. Fakat bu kehanetlerin deneysel bir bağlamda oluştuğu, bir mantık çerçevesinde oluştuğu ve toplum üzerinde kontrolü sağlamak için oluştuğunu göz önüne alıp buna göre değerlendirme yapıldığında daha sağlıklı olacaktır. Öte yandan doğada gerçekleşmeyecek bir olayı işaret eden bir kehanet veya kralın ölümüne işaret eden bir kehanet için de antik Mezopotamya insanı bir Nam-būr-bi ayini yaparak kötü kehanetin sonuçlarını ortadan kaldırabileceğine inanırdı. Yine çok uçuk bir sonuç veren bir kehanet özellikle önemli bir tanrı ile ilgili ise bu durum o tanrıya verilen önemden kaynaklanmaktaydı. Yani kâhinler, kehanette bulunurken örneğin Jüpiter ile ilgili bir kehanet söz konusu ise gezegenin işaret ettiği tanrı olan Marduk'un önemini göz ardı edemezlerdi.

Kaynakça

- ALOMIA, K.M., 1987. *Lesser Gods of the Ancient Near East and Some Comparisons With Heavenly Beings of the Old Testament*, Andrews University Seventh-Day Adventist Theological Seminary, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Michigan.
- ANNUS, A., 2010. "On the Beginnings and Continuities of Omen Sciences in the Ancient World", *Divination and Interpretation of Signs in the Ancient World*, Ed.: Amar Annus, The Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago-Illinois, ss. 1-18.
- ANNUS, A., 2002. *The God Ninurta: In the Mythology and Royal Ideology of Ancient Mesopotamia*, The Neo Assyrian Text Corpus Project, Helsinki.
- BAYSAL, A.S., *Asurlular'da Tarih Yazımı ve Takvim Sistemi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri.
- BÜLBÜL, C., 2010. "Amurru Göçleri ve Amurruların Eski Önasya Tarihindeki Rollerini", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 29/48, ss.29-49.
- CIFUENTES, E.Q., 2024. "Mesopotamian Astrology About Elam: An Introductory Overview", *Hunara* 2/1, ss. 59-71.
- DİLEK, Y., 2023. "Antik Mezopotamya Sosyal Düzeninde Demonlar: Pazuzu ve Lamaštu Paradoksu", *History Studies*, 15/3, ss. 551-61.
- DUMAN, H., 2022. "Eski Çağ Mezopotamya İnanışlarında Gök Hiyerofanisi", *Kulmira*, 3/1, ss. 37-43.
- DUMAN, H., 2021. *Eski Çağ Mezopotamya İnançlarında Gök Hiyerofanisi ve Yunan Dünyasına Etkisi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri.
- ESPAK, P., 2006. *Ancient Near Eastern Gods Enki and Ea: Diachronical Analysis of Texts and Images from the Earliest Sources to the Neo-Sumerian Period*, Tartu University, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tartu.

- ERDEM, F., 2020. Eski Mezopotamya'da Kehanet Geleneği, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli.
- FINCKE, J.C., 2013. "The Solar Eclipse Omen Texts from Enuma Anu Enlil", *Biblioteca Orientalis*, 5/6, ss.581-608.
- FRAHM, E., 2010. "Reading The Tablet, the Exta, and the Body: The Hermeneutics of Cuneiform Signs in Babylonian and Assyrian Text Commentaries and Divinatory Texts", *Divination and Interpretation of Signs in the Ancient World*, Ed.: Amar Annus, The Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago-Illinois, ss. 93-141.
- FRAYNE, D.R. - Stuckey, J.H., 2021. *A Handbook of Gods and Goddesses of the Ancient Near East: Three Thousand Deities of Anatolia, Syria, Israel, Sumer, Babylonia And Elam*, Eisenbrauns, Pennsylvania.
- FRAZER, J.G., 1926. *The Worship of Nature*, Macmillan Publishing Company, London.
- LEICK, G., 1991. *A Dictionary of Ancient Near Eastern Mythology*, Routledge Press, New York.
- HEIMPEL, W., 1986. "The Sun at Night and the Doors of Heaven in Babylonian Texts", *Journal of Cuneiform Studies*, 38/2, ss. 127-51.
- HOROWITZ, W., 1998. *Mesopotamian Cosmic Geography*, Eisenbrauns, Winona Lake Indiana.
- HUNGER, H., 1992. *Astrological Reports to Assyrian Kings*, Helsinki University Press, Helsinki.
- HUNGER, H. - Pingree, D., 1999. *Astral Science in Mesopotamia*, Brill, Leiden.
- JACOBSEN, T., 2017. *Karanlığın Hazineleeri: Mezopotamya Dininin Tarihi*, Çev.: Sibel Erduman, Paris Yayınları, İstanbul.
- KAÇAR, A., 2018. "Yazılı Kaynaklara Göre Subartu ve Subarlular", *Archivum Anaticum*, 12/1, ss. 31-48.
- KASAK, E. - Raul V., 2001. "Understanding Planets in Ancient Mesopotamia", *Folklore: Electronic Journal of Folklore*, 16, ss. 7-34.
- KOCH-WESTENHOLZ, U., 1995. *Mesopotamian Astrology: An Introduction to Babylonian and Assyrian Celestial Divination*, the Carsten Niebuhr Institute of Near Eastern Studies Museum Tusculanum Press, Copenhagen.
- KURT, M. - Bulut, E., 2019. "Enlil Kültünün Mezopotamya Toplumlarının Siyasal ve Sosyokültürel Yapısına Etkisi", *Mezopotamya'nın Eski Çağlarında İnanç Olgusu ve Yönetim Anlayışı*, Ed.: L. Gürkan Gökçek - Ercüment Yıldırım - Okay Pekşen, Değişim Yayınları, İstanbul, ss. 161-92.
- LAMBERT, W.G., 1997. "Sumerian Gods: Combining the Evidence of Texts and Art", *Sumerian Gods and Their Representations*, Ed.: Irvin L. Finkel - Mark J. Geller, Styx Publications, Groningen, ss. 1-10.

- LURKER, M., 2004. *The Routledge Dictionary of Gods and Goddesses*, Routledge Press, New York.
- MAUL, S.M., 1999. “How the Babylonians Protected Themselves Against Calamities Announced by Omens”, *Mesopotamian Magic Textual, Historical, and Interpretative Perspectives*, Ed.: Tzvi Abusch - Karel Van Der Toorn, Styx Publications, Groningen , ss. 123–30.
- MIEROOP, M.V.D., 2016. *Philosophy Before the Greeks: The Pursuit of Truth in Ancient Babylonia*, Princeton University Press, New Jersey.
- NARDO, D., 2007. *Ancient Mesopotamia*, Greenhaven Press, New York.
- NOEGEL, S.B., 2010. “Sign, Sign, Everwhere a Sign: Script, Power and Interpretation in Ancient Near East”, *Divination and Interpretation of Signs in the Ancient World*, Ed.: Amar Annus, The Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago- Illinois, ss. 143–62.
- OPPENHEIM, A. L., 1964. *Ancient Mesopotamia Portrait of a Dead Civilisation*, The Universtiy of Chicago Press, Chicago.
- PEKŞEN, O., 2020. “Eski Mezopotamya’da Gutiler ve III. Ur Hanedanlığı Dönemleri”, *Eski Mezopotamya’nın Siyasi Tarihi*, Ed.: L. Gürkan Gökçek - Ercüment Yıldırım - Okay Pekşen, Değişim Yayınları, İstanbul, ss. 51–74.
- PEKŞEN, O., 2021. “Southern Policy of the Neo-Assyrian State and The Elamite-Babylonian Alliance”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 36/2, ss. 621–41.
- REINER, E. - Pingree, D., 1975. *Babylonian Planetary Omens Part One: Enuma Anu Enlil Tablet 63: The Venus Tablet of Ammişaduqa*, Undena Publications, Malibu.
- REINER, E. - Pingree, D., 1981. *Babylonian Planetary Omens Part Two*, Undena Publications, Malibu.
- REINER, E. - Pingree, D., 1998. *Babylonian Planetary Omens Part Three*, Styx Publications, Groningen.
- ROCHBERG, F., 2010a. “If P, Then Q: Form And Reasoning in Babylonian Divination”, *Divination and Interpretation of Signs in the Ancient World*, Ed.: Amar Annus, The Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago- Illinois, ss. 19–27.
- ROCHBERG, F., 2010b. *In The Path of the Moon: Babylonian Celestial Divination and Its Legacy*, Brill, Leiden-Boston.
- ROCHBERG, F., 1996. “Personifications and Metaphors in Babylonian Celestial Omina”, *Journal of the American Oriental Society*, 116/3, ss. 475–85.
- ROCHBERG, F., 2018. “The Catalogues of Enūma Anu Enlil”, *Assyrian and Babylonian Scholarly Text Catalogues*, Ed.: Ulrike Steinert, De Gruyter, Berlin, ss. 121–36.
- ROCHBERG, F., 2011. “The Heavens and the Gods in Ancient Mesopotamia: The View from a Polytheistic Cosmology”, *Reconsidering the Consept of*

- Revolutionary Monotheism*, Ed.: Beate-Pongratz Leisten, Eisenbrauns, Winona Lake, ss. 117–36.
- ROCHBERG, F., 2009. “The Stars And Their Likenesses: Perspectives on the Relation Between Celestial Bodies and Gods in Ancient Mesopotamia”, *What is a God? Anthropomorphic and Non-Anthropomorphic Aspects of Deity in Ancient Mesopotamia*, Ed.: Barbara Nevling Porter, Casco Bay Assyriological Institute, Winona Lake-Indiana, ss. 41–91.
- SCHWEMER, D., 2001. *Die Wettergottgestalten Mesopotamiens und Nordsyriens im Zeitalter der Keilschriftkulturen: Materialien und Studien Nach Den Schriftlichen Quellen*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden.
- SCHWEMER, D., 2007. “The Storm-Gods of The Ancient Near East: Summary, Synthesis, Recent Studies Part I”. *Journal of Ancient Near Eastern Religions*, 7/2, ss. 121–68.
- SOLDT, W.H., 1995. *Solar Omens of Enuma Anu Enlil Tablets: 23(24)-29(30)*, Nederlands Historisch-Archaeologisch Instituutte Istanbul, Leiden.
- STEINKELLER, P., 2018. “The Birth of Elam in History”, *The Elamite World*, Ed.: Javier Álvarez Mon - Gian Pietro Basello - Yasmina Wicks, Routledge Press, London, ss. 177–202.
- THAVAPALAN, S., 2020. *The Meaning of Color in Ancient Mesopotamia*, Brill, Leiden-Boston.
- TOSUN, M.O., 1960. “Sümer-Babil Tanrı Sembollerinin Adları Üzerinde Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 18/3–4, ss. 262–72.
- VELDHUIS, N., 2010. “The Theory of Knowledge and Practice of Celestial Divination”, *Divination And Interpretation of Signs in The Ancient World*, Ed.: Amar Annus, The Oriental Institute of The University of Chicago, Chicago-Illinois, ss. 77–91.
- XIANHUA, W., 2011. *The Metamorphosis of Enlil in Early Mesopotamia*, Ugarit Verlag, Münster.